Sene: I — Sayı: 5
Cumartesi
1 — MART — 1947
Sahibi ve Neşriyat Müdürü:
Mehmet - Ali AYBAR
Posta kutusu. 486 İstanbul

HÜR

CUMARTESİLERİ ÇIKAR HAFTALIK SİYASİ GAZETE

Değerli Okuyuculara

Okuyucularımız bize bir çok şiir gönderiyorlar. Sayfa sayısını attırır attırmaz bu şiirleri neşredeceğimizi özür dileyerek bildiririz.

HÜR

FİKRİ HÜR ✡ İRFANI HÜR ✡ VİCDANI HÜR

Bir Üniversiteli genç ile hasbıhal

Mehmet - Ali AYBAR

HÜRRİYET davamız cidden müşkül günler yaşıyor. Ne tarafa bakılsa, bu günlük çıkar bir yol görünmüyor. Gençlerimiz, hürriyetsizliğin çeki taşı gibi bağra basan ağırlığını duymuyorlar. Eski nesle mensub olup, hürriyet mücadelesine girişmiş olanların çoğunda da, malesef ümit yok.

Geçen gün Üniversiteli bir gençle karşılaştım. Amerikadan gönderilen malûm beyanname hakkında konuştuk. Meğer muhatabım Türk Talebe Birliğinin protostosunu kaleme alan genç imiş

«Niçin protesto ettiniz; beyannamenin neresi hoşunuza gitmedi» diye sordum. Bana şu cevabı verdi: «Bu beyanname düşman ağzı ile konuşuyor. Memlekete zararlı oldukları için, a lâletin pençesine verilen bir ta'nım neidüğü bellisizlerin müdafaasını yapıyor.»

Dedim ki: «Bu beyanname falan veya filanın değil demokratik hürriyetlerin müdafaasını yapıyor; iki senedir hepimizin şikâyet ettiğimiz şeyleri tekrarlıyor. İki senedir Anayasaya aykırı kanunlardan şikâyet ettik; hürriyet isteyen ağızların susturulduğundan şikâyet ettik; muhaliflere türlü eziyetler yapıldığından, çelmeler takıldığından şikâyet ettik; Sıkı Yönetimden şikâyet ettik... Bütün bu şikâyetlerimize siz iştirak etmez misiniz? Amerikada okuyan arkadaşlarımızın beyannamesinde bu şikâyetlerden başka ne var?»

Anlaşılıyordu ki, genç muhatabım bu noktalardan hiçbirini düşünmemişti. O, sadece «Cumhuriyet» ve benzeri gazetelerin gayretkeşliğini farkedememek ve hürriyetin manasını ve yüksek tahsil gençliğinin hürriyet davasındaki rolünü kavrayamamaktan müztaripti. Bana: «Yıkıcı tenkide yer veremeyiz.» mukabelesinde bulundu.

Tenkidin yıkıcısı nedir? yapıcısı nedir? Delikanlı, tıpkı C. H. P. li vekiller gibi görüşüyor sunuz. Memleket için zararlı gördüğünüz fikirlere, faydalı gördüğünüz fikirlerle mukabele ediniz. Halbuki kaleme aldığınız protestoda, Amerikada okuyan kardeşlerinizi yalnız kötülemekle iktifa ettiniz. İleri sürdükleri müsbet isteklere temas etmediniz. Biz sizlerden başka şeyler bekliyorduk. Münevver insân, sağdan soldan ve belâdan esen rüzgârlara kapılmaksızın, hâdiseler karşısında yalnız kafasının nuru ile cephe alâbilen insandır. Ama emin olunuz, siz kardeşlerimi takbih etmiyorum. Çünkü sizler, kabahatsiz siniz. Sizi ilk tahsil çağınızdan beri hep baskı altında yetiştirdiler. Dünyaya küçücük bir zaviyeden bakamayı öğrettiler. Şimd ikendi başınıza düşünüp karar vermek mevkiinde bulunduğunuz halde, yine eski alaşkanlıkla hareket ediyorsunuz. Tıpkı destekle şekil verilerek yetiştirilmiş fidanlar gibi...

Delikanlı! hürriyet olan yerde, asıl beğenilmeyen fikirler söylenir; ve beğenilmeyen fikirleri söyleyenler, bu fikirleri korkusuz söylerler. Bu fikirlere beğenilen fikirle mukabele edilir, yoksa vatan hainliği damgasını vurmakla değil.

İşte ümidimiz olan münevver gençlik bu haldedir. Hürriyet bayrakdarlığı eden ağabeyleri ise, her halde bunlara örnek olamaz. Meselâ D. P. sözcüsü Fuat Köprülü hem profesördür, hem de hürriyet mücahidi. Fakat yirmi iki yaşındaki bu delikanlıdan, o da farksız konuşuyor. Seri halinde son yazdığı makaleler, onun da, ancak beğendiği fikirler için hürriyet istediğini gösteriyor. O da, bu yirmi iki yaşındaki toy delikanlı gibi, beğenmediği fikirleri ne için beğenmediğini söylemiyor. Ve on parmağında on kara, muarızlarını kirleterek işi kestirmeden hal ediyor.

Hayır, bize hürriyet getirecektir diye beklediğimiz Demokrat Partinin sözcülüğüne Fuat Köprülü yaraşmıyor. Hürriyet, bir taassubun yerine, bir diğer taassubun geçmesi değildir.

Ama hürriyet mücadelesinin kolay ve zaferin, yakın olduğunu kim demiş.

Yurtta **BİR HAFTA**

Çalışma Bakanı bugünkü Rejimimizin Totaliter vasfını belirtti

Faşist usulü Sendika

Bundan bir müddet evvel Sendikalar kapatılmıştı. Şimdi yeniden kurulacaktır. Ama bunlar kapatılanlara benzemiyecek: Onları işçiler kendi ihtiyaçlarını karşılamak için, kendi teşebbüsleriyle kurmuşlardı; ve hükûmetin bunlar üzerinde ancak Cemiyetler kanunu çerçevesi dahilinde bir göz hakkı vardı. Yeni sendikalar ise görünüşte yine içşiler tarafından kurulacaktır. Tıpkı hükûmetin görünüşte demokrat olduğu gibi... Fakat hakikatta bunlar hükûmetin eli altında bulunacaktır. Çalışma Bakanlığının Sendikalar üzerinde hudutsuz bir kontrol hakkı vardır. Ve işçiyle iş veren arasında çıkacak ihtilâflar, Devlet eliyle hal edileceği için, yeni kanun «grev» mes'elesini de tatlıya bağlamış oluyor. Halbuki Sendikacılık iş şartları ve ücret mes'elelerinde işçinin öz menfaatlarını bizzat korumasını sağlıyan, ve işçiye grev hakkı tanınmadıkça manasını tamamiyle kaybeden bir müessesedir. Hiç değilse Sendikacılığın Demokrasilerdeki manası budur. Çünkü Demokrasinin mantığında, herkes kendi menfaatini başkasından daha iyi düşünür... Gerçi Sendikacılığı yeni kanunumuz şeklinde anlıyan memleketler de vardır ve olmuştur.

Fakat bu memleketlere Demokrasi demiyorlar. Meselâ Mussolini İtalyasında, Hitler Almanyasında vaziyet böyle idi; Franko İtalyasında da hâlâ böyledir ... Sermayedarlara ve askerî oligarşiye dayanan hükûmet, iş ve ücret ihtilâflarını tepeden bizzat halleder ve Sendika hareketlerini işçi menfaatlerine göre değil kendi zümre menfaatine göre ayarlar... Bittabi ne Hitler, ne Mussolini, ne de Franko bu merkezde olan hakikatı asla söylemiş değillerdir. «Yüksek millî menfaatlar» falan filân gibi sözler, bu istismarcı sisteme daima maskelik ederler; ederler ama hakikatı da değiştirmezler.

Çalışma Bakanı baklayı ağzından çıkardı

Sendikalar kanunu tasarısının Mecliste müzakeresi C. H. P. lilerle D. P. liler arasında tartışmalara vesile oldu. D. P. liler yine birden bire «liberal» bir parti olduklarını hatırladılar ve işçiye grev hakkının tanınmamasına şiddetle hücum ettiler. D. P. sözcülerinden Fuad Köprülü: «Grev hakkının kabul edilmesi mutlaka lâzımdır. Hem demokrasi icabı olarak bir sendika kanunu getiriyoruz demek, hem de grev hakkını tanımamak işe gösteriş mahiyeti verir» diyecek kadar D. P. ye yaraşan sözler etti.

Bunun üzerine kürsüye gelen Çalışma Bakanı Sadi Irmak da nihayet baklayı ağzından çıkardı. Bakan söze «biz liberal değil, devletçiyiz» diye başladıktan sonra hızını alamıyarak: «Grev sabık Almanya, Sabık İtalya, sabık Japonya ve bugünkü Rusyada şiddetle yasak edilmiştir; bunlardan başka Yunanistan, Portekiz ve Urugv ayda da grev yasaktır» dedi... ...

Hay Allah razı olsun şu sayın bakandan: Apaçık, düpedüz totaliter olduğumuzu, diktatörlükle idare edildiğimizi hele şükür resmî bir ağız, resmi bir beyanat sırasında düpe düz, apacak olarak söyledi... Bundan sonra, «grev hakkı» ve daha «bilmem ne hakkı» üzerindeki tartışmalar manalarını kaybetmiş oldular.

Hasan Âli'ye cevap verilmelidir.

Hasan Âli Yücel sormaktan usanmadı. Bilmem hâlâ hatırlıyor musunuz? Mareşal son beyanatında: Şefaat ettiği muvaffakiyetsiz kumandanlardan, hesabı verilmiyen silâh paralarından bahsederken; arada Komünistleri himaye eden bir de Millî Eğitim Bakanından söz açmıştı. Hasan Âli Yücel bu sözleri üzerine alındı. Mareşalden durmadan soruyor: «O bahsettiğiniz bakan ben miyim?» diye. Bu «Ulus»ta Mareşala hitaben neşrettiği üçüncü açık mektup oluyor. Hem iş Ulus'la da kalmıyor. Ankara Radyosu da bu soru mektuplarını yayınlıyor.

«Ne münasebet, Ankara Radyosuna ne oluyor» diyeceksiniz. Haklısınız, ama, yayınlıyor işte... Fakat işin Hasan Âli için kötü tarafı şu ki, Mareşal'den bir türlü cevap çıkmıyor.

Mareşal «Ulus»u okumayabilir pek âlâ... Ankara Radyosunun ise, zaten dinlenecek tarafı yoktur.

Peki ne olacak?

Hasan Âli; «bu mektupları Tarih için yazıyorum» dediğine göre; «O halde cevabını da tarihten beklesin» diyenler çıkabilir. Ama unutmamak lâzım ki, ittiham edilen her vatandaşın hesap sormak en sarih hakkı olduğu gibi, ittiham eden için de cevap vermek bir insanlık borcudur.

Okuyucu Mektubu

Hürriyet mücadelesine seyirci kalan münevverlerimiz, virgülünü dahi değiştirmeden aşağıya derc ettiğimiz bu işçi mektubunu, acaba yüzleri kızarmadan okuyabilecekler mi?

Sayın Neşriyat Müdürü;

Bir kundura işçisiyim ilk tahsilim bile yok, içinde yaşadığım hayat şartlarının (herkes gibi) mahsulüyüm!:: Benim şu adiz yazını münasip bir yeriniz olursa neşredeceğinize emin olduğum için gönderiyorum. Yazılarımda ne gibi noksanlık görürseniz düzeltmenizi rica ederim. Yalnız fikir ve ruh bakımından zayıflamamak şartıyla: Yazımın İşçi imzalı çıkmasını muvafık buluyorum.

21 Şubat 1947 tarihinde gazetelerde Sendikâlar kanununun kabul edildiği ilân edildi.

23 Şubat 1947 de kiralara yapılacak zamlar hakkındaki kanun kabul edildi ve ertesi gün her kanun gibi (Sendikalar kanunu müstesna) memlekette yaptığı akisler neşredildi, okudum ve düşündüm ki: Bu kanun çok ehemniyetsiz bir kanun muydu ki, memlekette hiç akis yapmadı?.. Yoksa yaptıda aksettirilmedi mi?.. Ehemniyetsiz bir kanun ise ne için müstacelen kabul edildi? Bu müstaceliyet sebebi ne idi?.. Acaba bu sebepler üzerinde durulması günah mıdır? Yok... hayır ben o fikirde değilim; benim işçi anlayışıma göre, bu kanun çok ehemniyetli bir kanundur, anlatayım:

Biz Türkler Sanfransisko Birleşmiş Milletler Anayasasına imza koymuş bir milletiz, böylelikle Demokrasi Prensiplerini kabul etmiş bulunuyoruz. Demokrasinin ifade ettiği mana ise (kim ne gibi tevillerle kendi istediği şekle sokmak isterse istesin) bir memlekette söz - yazı- tek dereceli intihap - siyasî partilerin serbest çalışması - sınıf ve zümrelerin teşkilâtlanma - İşçilere Sendika kurma - vicdan ve din hüriyetinin tanınmış bulunması içtimai müesseselerin bulunmasıdır.

Bu cümleden olan Sendika kanunu elbette ehemniyetlidir. Ve şunu da kaydetmek lâzım ki Sendikayı hükûmet değil işçiler kurar. Bu bütün dünyada böyledir. Aksi tâkdirde Sendikalıktan çıkar Nazizt bir toplama kampı olur.

Bu ehemmiyetli kanun müstacelen kabul edildi ki sebep büyüktür: Bilindiği gibi İstanbul, Ankara, İzmir Eskişehir, İzmit, Zonguldak gibi sanayi mıntıkalarımızda işçinin yekûnü kabarıktır. Şimdiye kadar hiç bir korunma vasıtasına sahip olmayan işçlier denize düşenin yılana sarıldığı gibi Cemiyetler kanunundaki yapılan son değişikliğe istinaden Sendika kurdular. Kısa bir teşkilâtlanma devresinden sonra kapatıldı. Çünkü kısa bir zaman içinde büyük bir gelişme kaydetti, bu gelişmeyi hazmedemeyen Halk partisi hükûmeti her şeyi 23 senedir kendisi yapmaya alışmıştır.

İşçi sınıfının bu feyizli çalışması sayesindeki semereyi kıskandı, bilindiği gibi sudan bahanelerle kapattı.

Sendikaların kapanmasıyla memleketten bu ihtiyacın sökülüp atılamadığını bilen hassas Halk partisi hükûmeti bu işi müştacelen ele aldı. Hayrını görsün. Ve şu unutulmamalıdır ki, işçi kendi işlerini kendisi yapabilecek kadar olgunlaşmıştır. Artık işçinin de bir vatandaş olduğu kabul edilip onun da kendine göre aranacak hakları bulunduğunu kabul etmek asâleti göstermelidir. Memleketimizde işçi davası o kadar nazik bir davadır ki, onun, gani ziyafetlere - çeşitli pozlara bol vaitlere tahammülü kalmamıştır.

İŞÇİ

O değilmiş, Bu değilmiş!

Celâl Bayar ile Fuat Köprülü Üniversitelilerle görüşmüşler. Ve demişler ki: D. P. ne liberaldir, ne sosyalistir, ne komünistir ne mütaarrız milliyetçidir, ne de dincidir...

O değil, bu değil, şu değil. Peki o halde ne? Çünki «değiliz» diye sıraladıklarından başka siyasî akide yoktur. Halbuki siyasi bir partinin mutlaka bir şey olması ve ne olduğunu bilip söylemesi lâzımdır. Bari bunu biz söyleyelim:

D. P. beceriksiz ellere düşmüş, yakışıksız sözcülü bahtsız bir cemiyettir.

HAFTANIN YAZISI

Fikirlere Pasaport Sorulmaz

Son yıllarda moda olan sözler: — Fikirlerin tâbiyeti olur mu? — Medeniyetler parçalanmaz bir bütündür: — Turan'dan gelen demokrasi: — «Made in Germany» damgasını taşıyan bir zihniyet: — İnkılâpları dondurup taşlaştırmak usülleri: — Kökü dışarda, dalı içerde bir cemiyet:

Son yıllarda Türkiyede «Yabancı ideolojiler», «zararlı fikirler» gibi bir takım sözler moda oldu. Tanzimattan beri Batı medeniyeti çevresine girmeğe çalışan Türkiye, şalvar yerine pantalonu, fes yerine şapkayı, çiftetelli yerine tangoyu, ortaoyunu yerine tiyatroyu, minyatür yerine resmi alırken, istibdat yerine hürriyeti, mutlakiyet yerine Meşrutiyeti, ümmet yerine millet fikrini de onlarla beraber almak istiyecektir. Hiç biri yerli olmıyan bu ve buna benzer fikirler eğer memleket içine yayılıyor ve halk tarafından da beğenilip benimseniyorlarsa, şahsi menfaatları bozulan küçük bir zümre tarafından zararlı sayılsalar bile, geniş halk kitleleri için faydalı demektir; eğer halk onları beğenip benimsemiyorsa, o zaman da zararlı olmalarına zaten imkân yoktur.

Anlaşılıyor ki, bizim memlekette her şeyden evvel hal ledilmesi lâzım gelen şey, şu «yabancı ideoloji, yabancı fikir - zararlı ideoloji, zararlı fikir» meselesidir. Yeryüzünde hiç bir fikrin hususi bir sahibi ve tabiiyeti yoktur. Medeniyetler, cemiyetler arasındaki fikir alışverişlerinin mahsulüdür; iptidai cemiyetlerde bile hiçbir içtimai hareket kendi kendine doğmamıştır; şu halde, radyonun, gazetenin, kitabın bütün insanlığı süratle birbirine bağladığı bir asırda fikirlerden pasaport sormak, eğer tâbiiyeti başka ise onu zararlı sayıp hudutları kapamak nasıl mümkün olur? Eğer bu zihniyet Türkiyede tutunmuş olsaydı, bugün hâlâ Tanzimatı ilân etmemiş, ileri defa Meşrutiyet kurmamış, saltanatı devirip Cumhuriyeti getirmemiş ve şapka, yazı, lâiklik v.s. gibi inkılâpların hiç birini henüz yapmamış olacaktık. Bütün kanunlarımızın yabancı kanunların tesiriyle hazırlandığını, hele medeni kanunumuzun İsviçre kanunundan, ceza kanunumuzun ise faşist İtalya kanunundan çevirme yoluyla memlekete mal edildiğini unutuyor muyuz? Ecnebi mütahassısları lâf olsun diye mi davet edip kendilerinden raporlar istiyoruz?

Türkiye için Avrupa'sız bir sanat, bir ilim, bir fen, hattâ bir gazete, kısacası, bir medeniyet tasavvur edemiyorum. Medeniyetlerse, parça lanmaz bir bütündür: onun yalnız bir kısmını alıp bir kısmını bırakamayız. Başını alıp basın hürriyetini içeri sokmamak, cumhuriyeti alıp demokrasiyi bıraktmak, vicdan hürriyetini kabul edip söz hürriyetini kabul etmemek olmaz. Batı medeniyetine gireceğiz, girince de onu bütüniyle alacağız. İlerlemek istiyen hiç bir memleket kendisini dört duvar içinde hapsedemez. Büyük Fransız ihtilâl ve İnkılâbını hazırlıyan fikir adamları İngiltere meşrutiyetini örnek idare diye gösterdiler; Cumhuriyet rejimi Avrupada Fransız İhtilâlinden sonra benimsendi; millet fikri, ondokuzuncu asırda, bilhassa 1848 ayaklanmalariyle bir memleketten öbür memlekete ve nihayet bütün dünyaya yayıldı.

Demek oluyor ki, bugün faydalı dediğimiz fikirler de bizim kendi malımız değildir. Öyleyse, muayyen bir züm renin işine gelmiyen fikirler niçin «yabancı ve zararlı» diye lekelenmek isteniyor? Bu gün pek moda olan demokrasi fikrinin acaba Turan'dan mı geldiği zannediliyor?

Şu noktaya da işaret etmek yerinde olur ki, cemiyetlerin birbirlerine tesirlerini inkâr edip her şeyi mutlâka bir milli sıfatiyle hudutlandırmak, her nedense, yalnız faşist memleketlerde beslenip geliştirilmiş bir zihniyettir; yani bu zihniyet dahi yerli değildir. Geniş bir demokrasi yoluna girdiğini bütün dünyaya ilân eden bir Türkiyede bu ölü zihniyeti, hem de milyonlarca insanın kanı pahasına öldürülen ve «Made in Germany» damgasını taşıyan bu ölü zihniyeti hâlâ bir takım suni teneffüs usülleriyle yaşatmak istiyen kimselerin bulunabilmesi bana hazin geliyor.

Dünya ile bundan sonra fikir alışverişine kapılarımızı kapamak demek, inkılâplarımızın gelişmelerine ve zamanın ihtiyaçlarına göre istihaleler geçirmelerine engel olmak, onları oldu'ları yerde dondurup taşlaştırmak demektir. Bunu yapmak istiyenler olsa bile, tatbik edebilecek lerine inanmıyorum. Bu Türkiyeyi azası bulunduğu Birleşmiş Milletler topluluğundan ayırmak, bir tecrit siyasetine doğru sürüklemek, insanlar arası anlaşmaları hiçe saymak demektir. Dahâ 1945 Ekiminde Londrada toplanan Birleşmiş Milletler Terbiye ve Kültür Konferansı'na kuş gibi uçup giden eski Milli Eğitim Ba'anı Hasan Âli Yücel'in Türkiye adına attığı imzanın mürekkebi henüz kurumadı. Azası bulunduğumuz bu «Birleşmiş Milletler Terbiye ve Kültür Teşkilâtı» nın maksatlarını izah eden protokolde şunlar yazılıydı:

ve fikirler milletler arasında serbest bir surette yayılma lıdır.

★ Her memlekette, terbiye ve kültür programı, sulh, emniyet ve milletler arası iş birliği zihniyetine uygun olarak tanzim edilmelidir.

★ İnsanların yiç bir tahdide tabi tutulmadan terbiye edilmeleri ve hiç bir kayıtla bağlı olmaksızın aralarında fikir alışverişi etmeleri terakkiye yardım edecek, sulh ve emniyeti koruyacaktır.

★ Dünya bilgi ve kültürünün hepsini insanlığın müşterek ihtiyaçlarına yararlı kılmak, dünya milletlerinin iktisadi istikrar, siyasi emniyet ve umumi refahına hizmet ettirmek için bunların her tara fa yayılmak ve herkes için istifadeye elverişli bir hale getirmek yolunda elbirliğiyle çalışmalıdır.

★ Okullar, üniversiteler, kütüphaneler, basın, radyo, sinema, milletler arası konferanslar, öğretmen ve talebe mübadelesi vasıtasiyle bilgi

Kara Kaplı Kitabın dediği

Yarın Gel..

BİR ecnebi dostum de de ki: Türkiyede en çok duyduğum söz «Yarın gel!» dir. Ne zaman bir resmî daireye baş vursam, memur mutlaka bana: «Yarın gel!» der. Bu memlekette bu gün yapılan iş yok mudur? Yoksa bu «Yarın'a bırak - ma» yalnız yabancılar için midir?»

Bu yabancı dostuma, biz de de her işin günü gününe yapılması gerektiğini, resmî dairelerin talepleri derhal karşılamak ve neticelendirmeklle mükellef olduklarını; yabancıyla yerli arasında bu bakımdan bir fark gözetilemiyeceğini anlatmağa çalıştım. Ve dedim ki: «Size yarın gel» diyen memuru niçin şikâyet etmiyor sunuz?..

— Bu taktirde: Vaktimizi şikâyetle geçirmek icap ede - cek: bir de şikâyetlerin sonu nu almak için «Yarın gel» diyecekler cevabını verdi...

Doğru söze ne denir? Dostum en rahat taraflarımızdan birine dokunmuştur. Vatandaşları usandıracak bir idare me'kânizmamız var. Memur olan zatlar, vatandaşlarına hizmet etmek için, ve derhal hizmet etmek için, yalnız bunun için hazineden, yani sizin benim, eski tabiriyle «eshabı mesalih» denilen vatandaşların kesesinden para aldıkla rını unutuyorlar.

Böylelerine haddlerini bildirmek gerektir. Ama nasıl? Bu hususta'ki mevzuatımız o kadar sakat ki...

Memuru bir üstüne şikâyet etmek var. Fakat bundan bir netice alınamaması çok muh temeldir. Unutmamalı ki, lâzımdır ki, mes'ele «Yarın gel» denmiş olmasından ibarettir...

Mahkemeye gitmek var. Fakat bilir misiniz ki, bir memuru mahkemeye getirebil - mek için evvelâ idareden izin alma'ı lâzımdır. Yani şu sizin şikâyetinizi hâsır altı eden makamdan...

Bu yolu tutmayıp ta, idareyi dâvâ edecek olsanız; bu taktirde de istidanız hasır altı edildikten sonra dört ay beklemeniz lâzımdır. Devlet Şûrası kanunu: «İdarenin sükûtu ancak dört ay sürerse, red manasına gelir» diyor...

Görüyorsunuz ki, «Yarın gel» diyen memura yarın gitmekten başka çare yok - tur.

KANUNCU

Ankara Mektubu

İÇİŞLERİ Bakanı, bakan olmadan iki gün evvel Hatayda söylediği bir nutukta muhalifleri Kızıl faşistlikle ittiham etmiş, bunların bir alet olduğunu, arkalarında başkalarının bulunduğunu söylemiş. Ayni bakan, Büyük Millet Meclisi kürsüsünde Demokrat Parti mensuplarına sempati göstermiş. Onların Komünistliğe uymadığını ifade ederek, memnuniyetini sitâyişkâr sözlerle beyan etmiştir.

Bu meselenin geçenlerde neşrolunan Demokrat Parti Beyannamesinde bahis mevzuu olması üzerine, Bakan Hatayda böyle bir şey söylemediğini bildirmiş-ti. Mesele mâlûm. Daha fazla sözü uzatarak başınızı ağrıtmayayım. Ba'can, vesikalar neşreden bir gazeteye bazı isnatlarda bulunmuş, o gazete de, eğer iddiasında ısrar ediyorsa, Bakanı mahkemeye davet etmişti.

Bu hâdiseler gazetelerde yayınlandığı sırada, her kes aceba Bakan bu davete icabet edecek mi, etmiyecek mi, diye söylenip duruyordu. Bir iki gün geçti, bir kaç gün geçti. Bugün, yarın derken cevap filân verilmedi. Bu surette Hatayda söylenen sözlerin doğru olduğu anlaşılmış oldu.

Bu dedikodular yap'ldığı esnada, şöyle söyliyenler oldu :

— Bir insan inkâr edeceği sözleri ağzından çıkarmamalı, yahut bu sözler bir kere ağızdan çıktı mı, arık onda ısrar etmeli».

Büyük Millet Meclisinde Bütçe kanunu müzakere edilirken görülmüştür ki, Bakanlar Kurulunu teşkil eden bütün bakanlar, bir devlet adamından ziyade, C. H. P. sözcüleri gibi konuşmuş, en beliğ cümleleri, en iddialı beyanları bilhassa Demo'rat Partiye çatan ken sarfetmişlerdir.

Geçen gün başka bir hâdise daha olmuş, hâkimlere makam tazminatı verilmesi hakkındaki tasarının Büyük Millet Meclisinde müzakeresi sırasında söz alan Adâlet Bakanı, tasarının aleyhinde bulunan Tekirdağ Milletvekili Faik Öztrakın cevap verirken, bu memleket mevzuatında Gaston Jésy ve Barthélémy'nin fikirlerinin hâkim olamıyacağını, bizim daha çok «kanun» mızla yazdığımız Anayasamıza bağlı bulunduğumuzu söylemişti.

Bu sözleri işiten herkes sayın Adâlet Bakanına şunu söylemek istiyor:

«— Kanunmuzla yazdığımız Anayasamıza bağlılığı yalnız burada değil, hemen her mevzuda bu kadar düşünseniz ne olur?»

ANKARALI

Gazeteleri Okurken

Yedi aylık hesabı verirken..

Falih Rıfkı Atay, Ulus gazetesinin 22. 2. 1947 tarihli sayısındaki «İç ve dış durum» adlı baş yazısında 21 temmuzdan bugüne kadar geçen yedi aylık müddet zarfında C. H. P. karşısında muhalefetin aldığı vaziyeti gösteriyor.

Muhalefetin bu vaziyetine karşı, demokrasi gelişmesi için yapılmış faydalı teşebbüsleri göz önüne sererek partisinin müdafaa edemiyen âciz bir sözcünün yapacağı iş, elbetteki karşısındakini «şuursuzlukla, ahlâksızlıkla» ittiham etmek olacaktır. Orası Falih Rıfkıyı ve partisini alâkadar eder. Yalnız üzerinde durulacak noktalar şunlar: 1. Muharrir, memlekette 24 yıl hükümran olan diktatorya rejimine karşı, süsten de ibaret olsa, bir hürriyet inkılâbına girişileceğini söylemeğe dili varıyor. Oysa'ki bu bir süs değil, bir gerçektir. 2. Muhalefet yer kapma, etrafına doyum saçma mücadelesine girişmişmiş. Demek ki, C. H. P. nin karşı mücadelesi, 24 yıldır elde tutulan yeri, doyumu kaptırmamak içindir; 3. 21 temmuzdan beri iktidar partisi gitgide itibarlanmakta ve manevi kayıpları geri almaktymış. Demek ki, 24 yıldır elden giden bir itibar ve manevi kayıp var. Gerçekten var, ama muharririn kurun tusunun aksine, geri alındı - ğı bir hayalden ibaret.

Falih Rıfkının bu yazısını o'uyunca, her kes gibi ben de inandım: C. H. P. yi batırmak için Türk milletinin muhalefetin uğraşmasına hacet yok. Her fırsatta durumdan bu partinin kirli çamaşırlarını ortaya dökan bu becerıksiz ve acemi C. H. P. sözcüleri, bu işi büyük bir muvaffakiyetle başaracaklardır.

İngiltere meğer dönekmiş

İngiltere bugünkü Bulgar hükümetini tanımağa karar vermiş. Bunun iki sebebi olabilir: Biri İngiliz hükümetini demokrat memleketleri ta nımağa zorlayan İşçi Partisi içindeki hükûmete muhalif zümrenin tazyiki; ötekisi Barış andlaşmalarının imzalanmağa başladığı şu sırada ortaya çıkan siyasi zaruret.

Bunların her ikisi de İngiltereyi alâkadar eder. Gerçi İngiltere bu tanıma için Bulgaristana bazı şartlar da koşmıyor değil: memlekette söz, matbuat, din, fikir ve içtima hüriyetine riayet edilmeliymiş. Sanki böyle bir şart koşmağa hak'kı varmış gibi.

Gel gelelim, bu işe Hüseyin Cahit, hattâ İngilterede ki muhafazakârlardan daha da fazla köpürmüş. Açmış ağzını, yummuş gözünü. Ma demki dönekli: «dönekmiş, neye vaktile haber vermemiş. Ne yapacak, ne yazacakmış o şimdi. İster misiniz Hüseyin Cahit İngiltereye kızıp orucu bozsun, Moskova radyosu ile ağız birliği etsin, «Demokrasi gelişmesinde Bulgaristanı taklit edelim, hürriyetimizi zincire vuran kanunları derhal kaldıralım» diye feryat etmeğe, yapar mı, yapar. Korkulur doğrusu.

İşçinin grev hakkı

B. M. M. nde Sendikalar kanunu görüşülürken bir kaç milletvekili işçiye grev hakkı tanınması lehinde konuşmuşlardı. Bu meseleyi 22 Şubat tarihli Cumhuriyette ele alan Nadir Nadi işçiye grev hakkı tanınmasının şiddetle aleyhinde bulunuyor, işçiye bu hak verildiği zaman doğacak mahzurları bir bir sayıyor.

Memle'cetimizdeki son mücadelelerde demokrasi safında yer almadığını gördüğümüz, Faşist Almanyanın bu eski dostu Nadir Nadi'nin grev hakkı aleyhinde söz söylemesini esasen tabii karşılarız. Ancak, unutmamak lâzımdır ki, bütün demokrat memleketler, ekonomik hakların müdafaa hususunda bir teminat olarak işçinin grev hak'kını tanımışlardır. Ona bu hakkı tanımamak, işçiyi hak'larını arayamıyacak müdafaa edemiyecek hale getirmek, haklarını garantisiz kılmak demektir.

Ş. H.

Bir yandan, Londrada bu esaslara göre hazırlanan bir anayasa imzalıyor, bir yan dan da «memlekete yabancı fikir sokmayacağız» diye bağırıyoruz; bir yandan «kökü dışarda cemiyet» istemiyoruz, bir yandan da Ankarada, «Birleşmiş Milletler İnsan Hakları ve Ana Hürriyetleri Sağlama ve Koruma Türk Grupu» adlı bir dernek kuruyoruz.

Birbirini na'zeden bu hareketlerle bu sözlerden hangisi gerçek, hangisi değil; hangisi samimi, hangisi sahte, anlayamıyoruz.

BEŞER

Allah razı olsun ya..

NE şefkâtli idarecilerimiz var. Bizi madan usanmadan hep bizlerle, bizim her şeyimizle uğraşmayı iş edinmişler. B. M. Meclisindeki son tartışmalarda bunu bir kere daha şahit olduk. Hatipler söz aldılar ; «Türk işçisinin her derdi bizim öz dertlerimizdir. Onlar biz, biz onlarız. Binaenaleyh bizde, hükûmeti vatandaşlarıyla yek vücut olmıyan memleketler de olduğu gibi, işçinin ayrıca sendika kurmasına, hele grev yapmasına hiç lüzum yoktur», dediler...

Allah razı olsun idarecilerimizden. Allah razı olsun ya, fakat insanın aklı takılıyor: Şu milleti bir de kendi haline bırak salar, acaba kendi kendi ni koruyamaz mı diye...

Kültür ve Sanat Hareketleri

İfşa Ediyorum [1]

Ikinci Cihan Harbinde Ingilterenin güttüğü Politikanın içyüzü

Birleşik Amerika devletlerinin müteveffa cumhur başkanı Roosvelt'in oğlu Elliot Roosvelt, ikinci cihan harbi esnasında babasını bir çok seyahaterinde yakından takip etmiş, hattâ baba oğluna siyasi bir sırdaş muamelesi etmiştir.

Bu bakımdan Elliot Roosevelt'in Atlantik, Kasablanka, Kahire, Tahran, Yalta gibi, ikinci cihan harbisin talihini değiştiren İki veya Üç Büyüklerin yaptıkları siyasî buluşmalara ait hatıralarının büyük bir kıymeti vardır.

Nitekim bu hatıralar Amerikada basıldığı zaman büyük bir fırtına kopardı. İfşa Ediyorum adile türkçeye çevrilen bu eser memleketimizde de büyük bir rağbet görmüştür. Amerikan meseeleleri göz önünde tutularak yazılan bu kitabın, bilhassa memleketimizi yakından ilgilendiren harp esnasındaki İngiliz politikasının iç yüzüne ait kısımları üzerinde duracağız ve bugünkü politikasile bazı karşılaştırmalar yapacağız.

Bu hatıralar kitabına göre İngiltere ikinci cihan harbinde üçüz bir politika takip etmiştir.

1. Faşizmin ezilmesi için bütün Birleşmiş milletleri bir araya toplamak; 2. Sovyet Rusyanın hem iyice kuvvetten düşmesini, hem de zafer mümkün olunca Avrupada Polonya hududunu aşmamasını sağlamak; 3. Almanya ve İtalyanın kaybettiği iktisadî nufüz mıntakalrını ele geçirmek. Orta doğunun stratejik mıntakalrnı elde tutmak, Uzak Doğuda Amerikanın Japon nüfuz mıntakasına ve Çine girmesine mani olmak.

1. Faşizmi ezmek. İngiltere bu hususta bütün milletleri istismardan, bilhassa Sovyet Rusyayı istismardan çekinmemiştir. Lâkin, bu meselede daima Roosevelt ve Stalinin mukavemetlerile karşılaşmıştır. İngiltere mümkün olduğu kadar az kan dökerek, az zayiat vererek işin içinden sıyrılmak istemişse de, bu harpte bu arzusuna tamamen muvaffak olamamıştır. Sovyet Rusya kendi cephesinden başka yere kıtalar göndermediği gibi, Amerika da ancak Avrupada ikinci cephenin açılması için asker göndermeğe razı olmuştur.

2. Sovyet Rusyayı kuvvetten düşürmek. İngiltere harpten önceki Almanyayı Sovyet Rusya üzerine çullandırmak politikasına, Doğu cephesinde Sovyet - Alman harbi başladığı zaman da devam etmiştir. Bunu Almanyaya yardım ederek değil, lâkin kiralama ve ödünç verme kanunu gereğince Sovyet Rusyayâ yapılacak Amerikan malzemesi yardımını geciktirmek veya oyalamak, İkinci cephenin mümkün olduğu kadar geç açılmasına çalışmak suretile yapmıştır. Lâkin, bu politikayı idare eden Çörçil bu teşebbüslerinde her zaman Rooseveltin buna muarız olân fikirlerile karşılamıştır. Roosevelte göre, bir müttefike böyle bir muamelede bulunmak insanca bir hareket değildir; sonra da, Sovyet Rusyayı yenmiş ve bu memleketin tükenmez kaynâklarını ele geçirmiş bir Almanyayı yenmek mümkün olmayacaktır. Bu şartlar altında, yenilecek Almanyaya gelecekte, dâima Rusya karşısında sap sağlam ayakta duracâk bir nizam vet me projeleri hazırlamaktan başka çare yoktu. Bugün bu politikaya son derece büyük bir ehemmiyet veriliyor.

Sovyet Rusyayı Polonya hududunda durdurmak meselesine gelince, Çörçil ikinci cephenin Balkanlârda açılmasını Sovyet Rusyanın muhtemel ilerlemelerini düşünerek ortaya atmıştı. Galip bir Rusyanın, yenilmiş ve muztarip Avrupada ne büyük bir prestij kazanacağını tahmin ediyordu. Oysaki Balkanlarda İkinci cephe açmak, askerî bakımdan hemen hemen imkânsızdı. Almanya Doğu Akdenizi tamamen kontrolu altında bulunduruyordu. E s a s e n Alman ordularına s a ğ kanadından kuvvetli bir tesir yapılamazdı. En doğru hareket tarzı, Alman ordularının gerisine yâni Fransaya asker, çıkarmaktı. Amerikan Kurmayının ve Rooseveltin teklifi buydu. Buna Çörçil, şiddetle itiraz etti. Bu, Sovyetleri ta Avrupanın göbeğine kadar getirmek olurdu. İkinci cephenin İtalyada açılması, ikisi ortası bir hal tarzı bulmanın icaplarındandır. Stalinin İtalya cephesini İkinci cephe telekki etmemesi, bu hareket tarzının o zaman Sovyetlerce nasıl karşılândığını gayet iyi izah eder. Çörçilin bütün mukavemetlerine rağmen üçüncü bir cephe açmak zarureti hasıl oldu, ve Sovyet Rusyanın Avrupanın göbeğine kadar ilerlemesinin önüne geçilemedi.

3. İktisadî politika ve üsler politikası. İngilterenin Londrada bir Polonya hükümeti kurması, Yugoslav ve Yunan kırallârını, Hollanda kraliçesini tutması, nihayet General De Gaulle'ü beslemesi beyhude değildi. Hem İngiltereye, hem de müstakbel ve sağlam bir Almanyaya müttefik olârak mutlaka antikomünist bir Fransa lâzımdı. Bu Fransa müstemlekelerile Uzak doğuda İngilterenin Çine vaki olacak bir Amerika müdahâlesini önlemekte can yoldaşı olacaktı., Kurtuluştan sonra, De Gaulle'ün Fransaya ihanet edenlerin çoğunu kurtarması, diktatör olmak istemesi hep bu politikanın devamı idi. Lâkin, Fransa De Gaulle'ü kabul etmeyince, Batı Bloku bir türlü gerçekleşemedi, İngilterenin Uzak doğu hülyaları da suyâ düştü.

Londradaki Polonya hükümetine gelince, bu hükûmetin kimlerden mürekkep olduğunu, harp içinde nelere alet olduklarını gördük. Geçen sayımızda Polonyadaki İngiliz sefirinin faâliyetlerine dair neşrettiğimiz bir haber, İngilterenin bu memleketi ne suretle elde etmeğe çalıştığını ve halâ da ümit beslediğini gösterir.

Balkanlardaki faaliyet, hem buralara iktisaden hâkim olmak, hem de Sovyet nüfuz sahasını daraltmak içindi. Yugoslavyada millî kuvvetlere karşı Mihailoviçi ve Londradaki kralı, Yunanistanda mücadeleci kuvvetlere karşı Kahiredeki mürteci Yunan hükûmetini ve Londradaki kralın tutması hep bundandı. Yugoslavyada muvaffat olamadı, lâkin Yunanistanı askerî işgal altında bulunduruyor. Romanyada, Bulgaristanda, Macaristanda ve Çekoslovakyada ise faaliyet imkânını bulamadı. Balkan memleketleri hakkında İngilterenin yaptığı aleyhtar neşriyatı, hep o memleketlere iktisaden hâkim olamamanın verdiği infialin mahsulüdür. Endonezyada da vaziyet Yunânistandakinin ayni dir.

İngiltere, Balkanlarda, Uzak doğuda ve Batı blokonda muvaffak olamayınca, bütün kuvvetini Hindistân yolunu muhafazaya verdi: Mısırda, Filistinde, Basrada orduları vardır ve üsler sahibidir, Yunanistânda ve İranın bir kısmında işgal kuvvetleri vardır. Türkiye ile Türkiyeyi sömüren bir dostluk kurmuştur, Sovyet Rusyaya karşı bir Orta Doğu bloku hazırlamaktadır, bu memleketlerde kendine yonttuğu bir iktisadî gütmektedir.

İşte Elliot Rooseveltin kitabı bize bu dersleri verdi ve bunlar düşündürdü.

Şerif HULÛSİ

1) Elliot Roosevelt, İfşa Ediyorum, İstanbul: Nebioğlu, 1946, 197 sa:

DÜNYADAN HABERLER

General Kikitzas'ın sözleri

Makedonyadaki Yunan vatanseverlerinin kumandanı General Kikitzas kendisini Ziyarete gelen Marsaillaise gazetesi muharrirlerinden J. Durkheim'e vatanseverlerin Yunan istiklâli ve demokratik hürriyetler için çarpıştıklârını anlattıktan sonra sözlerini şöyle bitirmiştir:

«İngiliz milleti bilmelidir ki, Yunanistanda türlü cinayetler, yağmalar, katiller, işkenceler ve yangınlar hep onun adına yapılmaktadır.

«Ve eğer Alman milleti bugün Hitlerin işlediği günahların müşterek mes'uliyetini taşıyorsa; İngiliz milleti de bir gün gelip tarih önünde ve dünya efkârı karşısında halen Yunanistanda yapılan işlerin hesabı sorulacağını asla unutmamalıdır.»

Mac Arthur = Sadi Irmak

Bundan bir müddet evvel Pasifik işgal kuvvetleri Kumandanı General Mac Arthur Japon amelesinin grev yapmalarını men etmiştir. Filhakika Japon amelesi çalışma şartlarının iyileştirilmesi ve ücretlerin arttırılması için arada sırada grev haklarını da kullanıyorlardı... General Mâc Arthur istihsale bu suretle sekte vurulmasını münasip görmemiş. İnsan bu satırları okurken bizim çalışma bakanımızı hatırlıyor. O da Mac Arthur. Fakat şu farkla ki, Mac Arthur Japonyanın fatihi ve Japon amelelerinin de yabancısıdır.

Darısı başımıza

Finlandiyada faşist kanunlar kaldırılıyor. 1930 danberi iktidara gelen hükûmetlerin ilân ettirdiği totaliter kanunlar ile 1918 de dahili harbe iştirâk edenler hakkında tertip edilen cezaların ilgasına ve siyasî mahkûmların salıverilmesine karar verilmiştir.

Darısı dostlar başına demekten gayri elden ne gelir ?

İngiltere İrandaki petrol hissesinin bir kısmını Amerikaya verdi

Londrada ve Vâşingtonda neşredilen bir habere göre, Anglo - İranian adlı petrol şirketi bir kısım hissesini Standard Oil of New Yersey ve Socony Vacom adlı Amerikan petrol şirketlerine devretmiştir.

Anglo - İranian petrol şirketi İran petrollerini işleten bir kumpânya olup hisselerinin % de 49 u İran hükûmetine, % de 51 i de İngiltereye aitti. İranda hususî polis teşkilâtına bile sahip olan bu şirketin son İran hâdiselerinde oynadığı rol pek mühimdir. Lâkin İngilterenin Amerikan şirketlerine bir kısım hissesini devretmesi, İranda Anglo - Sakson hâkimiyetini kuvvetlendirmek maksâdile" yapılmış olsa gerek. Demek ki, Amerikaya da O r t a doğunun ekonomi ve politika kapıları âçılmış oluyor.

Prenses Elizabet Yunan Prensile evleniyor

İngiliz tahtının varisi prenses Elizabeth'in Yunan Prensi Philip ile evlenmesi kimse için artık bir sır değildir. Bu birleşmenin Britanya imparatorluğu çevrelerinde, hususiyle muhafazakçr ve an'aneperest muhitlerde büyük bir memnunluk uyândırdığı kayt ediliyor. Ancak İşçi Partisinin bazı mensupları, bu suretle İngilterenin Yunanistan hakkında göstermekte olduğu alâkayı arttıracağını ve hâtta İngilterenin, silâhlı kuvvetlerini çekse bile, Yunanistandaki ikâmetini uzatacağını söylüyorlar. Ve diyorlar ki: Bu izdivaç İngiltere demokrasisinin suratına atılan bir tokat olacaktır...

HİKÂYE

Öbür Ankara

- 5 -

Cevdet Kudret SOLOK

Kemal'in cevap vermediğini görünce sordu:

— Peki, niçin tutmak istiyorsun bu evi?

— Evlenmek istiyorum da!

İhtiyar adam birdenbire değişti, oğlunun parasını almağa kat'i şekilde karar vermiş bir halde:

— Ha! Öyleyse iş değişti. Bak, buna diyeceğim yok! dedi ve sordu:

— Kimi almak istiyorsun?

— Sünnetçi Palabıyık'ın kızını.

— Rukiye'yi mi? Onu almak için bin lirayı gözden çıkarmak lâzım. Herif daha aşağıya vermiyor.

— Hele sen bir görüş. Pazarlığını et de, gerisini sonra düşünürüz.

Ali Osman bıyığını dişleri arasında çiğnedi:

— Hımm! dedi. Anlaşıldı, senin paran fazla geliyor artık! Pekâlâ! Gider, görüşürüm. Ama ev için söylediklerimi şaka zannetmiyesin ha! Anlıyorsun ya, ben gözümü kapıyorum, paranın kimden geldiğini bilmek istemiyorum!.

Pazar gününe kadar bu konu üzerinde bir daha konuşmadılar. Pazar sabahı Ali Osman kimseye bir şey söylemeden evden ayrıldı.

Palabıyık, Altındağ mahallesinin Bentderesi'ne bakan yüzünde otururdu. Tepe ile dere arasından yol geçiyordu. Bentderesi, buraya gelinceye kadar şehrin bütün pisliğini, çöpleri, çamaşır çirkeflerini, lâğımları toplar ve burada artık, içine fıçılarla mürekkep dökülmüş gibi, kapkara bir halde kıvrıla kıvrıla akar giderdi; ortasındaki büyükçe taşlara çarptıkça hâsıl olan köpükler bile beyaz değildi. Palabıyık, evinin yol üstünde olması ve önünden dere geçmesile övünürdü.

Ali Osman oraya vardığı zaman, saat dokuz buçuk, on sularında idi. Yoldan sık sık arabalar, kamyonlar geçiyor, insanlar alış verişe veya gezmeğe gidiyordu. Palabıyık her halde kalkmıştı. Kapının üstündeki tabelâda, büyük harflerle:

FENNİ ŞÜNNETÇİ PALABIYIK HASAN DEMİR

diye yazılıydı. Soyadı «Demir» ise de, soyadile değil, lâkabiyle meşhurdu; işte bunun içindir ki, tabelâsına bu lâkabı da yazdırmak zorunda kalmıştı. Altındağ mahallesinin tek sünnetçisi idi; burada onu, «Hasan Demir» deyince hiç kimse tanımaz, fakat «Palabıyık» deyince herkes tanırdı.

Palabıyık'ın evi iki katlı ve üç odalıydı; pencerelerine, parmaklık yerine, inceli kalınlı bir takım demir çubuklar takılmıştı. Bu, Altındağ mahallesinin en «lüks» evi sayılıyordu. Palabıyık, orada kızı Rukiye ile yalnız yaşıyordu; Rukiye'nin anasını, «ihtiyarladı» diye boşamıştı.

Ali Osman Çimen umduğundan çok daha iyi karşılandı. Palabıyık, her zaman gözlerinin üstüne kadar düşen siyah ve gür kaşlarını eliyle yukarıya doğru sıvazlamış, bu kaş ve bıyık yığını arasında kaybolan kapkara gözleri aydınlanmış, ışıl ışıl parlamağa başlamıştı. Misafirine evvelâ şeker, sonra kahve, daha sonra da limonata ikram etti ki, bunu değme kimselere yapmazdı. Rukiyeye üstüste emirler veriyor, kızı bir aşağı bir yukarı koşturuyordu. Ali Osmanla yalnız kaldıkları zaman, kızını överek:

— Görüyorsun ya, çalışkan ve itaatlidir, dedi.

Öbürü:

— Güzel, çok güzel!

Diye cevap verdi. Sonra sordu:

— Eee, söyle bakalım, ne kadar istiyorsun?

Palabıyık, hiç ses çıkarmadı, «söze nereden başlasam?» diye düşünüyordu. Öbürü devam etti:

— Ne düşünüyorsun? Ortalık pahalandı diye sen de kızın fiatını arttırdın mı yoksa? Öyle bir şey varsa söyle de, ben de bizimkileri yükselteyim.

— «Seninkiyle bunu değiş tokuş yapsak nasıl olu ki?» diye düşünüyorum.

— Bahriyeyle mi?

— Ya! Ya! Görüyorsun ki, benim de bir kadına ihtiyacım var. Evde yalnız başıma kalınca bana kim bakacak?

— Ben buraya kız almak için gelmiştim, kız vermek için değil!.

— Onu da kendin bilirsin!.. Bende satılık kız yok!

— Neden yok? Üç senedir, Rukiye'ye bin lira istediğini mahallede duymıyan kalmadı. O kadarını veren çıkmadığı için bak yaşı yirmiye vardı. Gel, vazgeç bu inattan; bir kaç yıl daha geçerse, kız kartlaşır, bu sefer istediğinin yarısını da bulamazsın!

— Dedim ya, başka türlü vermiyorum.

— Eğer başkası bin kâğıdı getirseydi verir miydin vermez miydin?

— Başkasına verirdim, sana vermem. Kız benim değil mi? Keyfim nasıl isterse öyle yaparım. Verirsin Bahriye'yi, alırsın Rukiye'yi. İşte o kadar!

(Devamı var)

HÜR

CUMARTESİLERİ ÇIKAR HAFTALIK SİYASİ GAZETE

FİKRİ HÜR ✡ İRFANI HÜR ✡ VİCDANI HÜR

Fiyatı: 10 kuruştur

ABONE ŞARTLARI:

Seneliği : 500 kuruş
Altı aylığı: 250 kuruş
Üç aylığı: 125 kuruş

İlan: (**Başlık kenarı**) 20 lira

Basıldığı yer: **STAD Matbaası**

ELLEN WİLKİNSON ÖLDÜ

İngiliz İşçi partisi hükûmetinin Eğitim Bakanı Ellen Wilkinson 6 Xubatta öldü: Bu değerli kadının ölümile İngiltere Sendikacılığı ve kültür âlemi çok mühim bir teşkilâtçısını kaybetmiş oldu.

Nazi ayaklanmaları ve Dört büyükler

Mehmet-Ali AYBAR

ALMANYADAKİ Amerikan ve İngiliz işgal bölgelerinde bir Nazi ayaklanması olduğunu ve yüzlerce kişinin tevkif edildiğini bu haftanın ajansları bildirdi. Anglo Sakson siyasetinin Almanyadaki Nazizmi yaşatacak bir siyaset takip ettiği zaten biliniyordu. Son gelen haberler bunu teyit etmiş oluyor.

Filhakika, İngiliz ve Amerikan sermayesi, Almanya yere serildikten sonra, bu mağlûp memlekette bir «plâsman» zemini aramış ve Alman sanayiinin kalkınmasını hedef tutmuştur. Halbuki, birinci Cihan Harbini müteakip ayn iktisadî siyaseti takip eden Anglo Saksonların, bunun tehlikeli neticesini bilmiş ve öğrenmiş olmaları lâzımdı. Çünkü herkes hatırlar ki, Almanyada Nazizmin iktidara gelmesine büyük sermayedar grupları yardım etmiştir.

Bu güne kadar İngiliz ve Amerikalıların Almanyada takip ettikleri siyaset, bize Birinci Dünya harbinden sonra takip edilen siyasetin bir tekrarı gibi göründü. Öyle ümid ederiz ki, Nazizmin ölmediğini ne fırsat kolladığını artık anlamış bulunan İngiliz ve Amerikalılar, bu sakat siyasette israr etmiyeceklerdir.

Evet, sermayeci bir iktisat sistemine dayanan siyasetlerin, harp sonunda mağlûp memleketlerde kârlı işler aramaları ve bunun için de, buralardaki sermaye gruplarile iş birliği etmeleri iktisadî bir zarurettir. Lâkin Alman sermayedarlarının, mağlubiyeti takip eden ilk müşkül anları Anglo Sakson sermayesinin yardımı ile atlattıktan sonra, onlara yüz çevirdikleri ve memleketlerindeki militarist zümrelerle iş birliği ettikleri de târihi bir hakikattır.

Son Nazi ayaklanması üzerine Bevinin Almanya hakkında takip ettiği siyaset yeniden gözden geçireceği ve esaslı bir şekilde değiştireceği söylenmektedir. Eğer bu haber doğru çıkarsa Moskova konferansının müsbet neticeler vermesi ihtimali artar. Çünkü bilindiği gibi Sovyet Rusya ile İngiliz ve Amerikanlar arasındaki başlıca ihtilâf noktalarından biri de, Almanyanın Nazilikten temamile temizlenmesi meselesidir. Son ayaklanmalar üzerine tehlikeyi sezmiş olan İngilterenin Sovyet görüşüne iştirak etmesi beklenilebilir.

Birleşik Amerikanın bu meselede nasıl bir yol tutacağı henüz belli değildir. Fakat Sovyet notasına vermiş olduğu sert cevaba rağmen, Marshall'in Moskovaya varır varmaz Stalinle hususî bir görüşme yapmak arzusunu izhar etmiş olması ümit verici bir hâdisedir. Zira Marshall - Stalin görüşmesinde Almanya meselesindeki ihtilâflı ve pürüzlü noktalara ve bilhassâ Nazilikten temizleme işine temas edilmesi kuvvetle muhtemeldir.

Fransanın ise Alman sanayiinin canlandırılmasına hiç taraftar olmadığı ve hele Nazilikten temizleme işinde Sovyetlerle aynı fikirde olduğu malûmdur.

Diğer taraftan yapılmakta olan İngiliz Sovyet görüşmelerinin Moskova Konferansına müsait bir zemin hazırlaması beklenebilir. Binanaleh Moskova Konferansında dört büyüklerin ittifak ettikleri hiç değilse bir nokta bulunacak demektir. Ve bu nokta Almanyâ meselesinin can noktasıdır. Eğer tahmin edildiği kibi, Amerikalılar ve İngilizler Almanyanın Nazilikten temizlenmesinde ciddiyetle hareket edecek olurlarsa, Sovyetler ve Fransızlarla anlaşma ihtimalleri artacaktır. Çünkü bu yoldan Alman büyük endüstrisinin millileştirilmesine dahi gidilebilir ki, bu dâ Sovyet Rusya, Fransa ve Anglo-Amerikanlar arasındaki başlıca ihtilâf mevzularından birinin çözülmesi demek olur.

Sen de mi Brütüs!..

Birleşik Amerikanın Güvenlik konseyi nezdindeki delegesi, Japon mandasındaki âdaları kastederek: «Konsey muvaffakat etmesede, Amerika bu adalarda kalacaktır» dedi...

Meydan okuyan bu sözleri, ne yazıktır ki, bugüne kadar genişleme ve ilhak siyasetine karşı cephe almış bir milletin delegesi söylüyor. Halbuki aynı milletin başka bir sözcüsü dahâ iki gün evvel, Sovyetleri istilâcı bir siyaset takibetmekle ittiham etmişti. Bu vaziyette bilmeyiz kimin kimden şikâyete hakkı kalır?

Dünyada BİR HAFTA

Stalin ile Marshall görüşmesi mümkün olabilecek mi?

Moskovada hazırlık

Hariciye nazırları Moskovada toplanmak üzere New-Yorktan ayrıldıkları zaman hava iyi ve kendileri iyimser idiler. New-Yorkta küçük Avrupa devletlerile imzalanacak sulh muahedelerini muvaffakiyetle bitirmiş olmaları onları istikbal için de ümide düşürmüştü.

Molotof New-York'tan döner dönmez Stalin İngiltere ile hususî bir konuşma zemini bulmak ümidile diplomatik bir hareket yaptı. İngilterenin Rusyaya karşı takip ettiği siyasette samimî olmadığına kani olduğunu ihsas etti. Bevin Stalinin verdiği bu işareti derhal anladı ve karşılık verdi. İki tarafın Moskova konferansından evvel arada mevcut ihtilâflı meseleleri hal ederek aydınlığa çıkmak için bu fırsattan azamî nispette istifade ettikleri görüldü. Şimdi artık teeyyüt etmiş bulunan haberlere göre iki memleket müzakere halindedir, ve bütün meseleler masa üzerine konarak tetkik edilmektedir. İki taraf ta bu fikir teatisinden memnun görünmektedir. Bevin Moskovaya varır varmaz bu meselelerden bir çoğunun iyi bir neticeye bağlanması ihtimali pek kuvvetlidir.

Stalin Bevine verdiği işaretin müspet netice verdiğini görünce ayni zemin yoklama işini bir defa da Waşhingtona denemek istedi. Amerika Hariciye Nezareti müsteşarlarından birinin Rus siyaseti hakkındaki bir beyanatını vesile ittihaz ederek Waşhingtona bir nota gönderdi. Maksadı bu vesile ile General Marshall'i konuşmağa sevk etmekti. Fakat Marshall bu işareti ya anlamadı, çünkü politika işlerinde Bevin kadar tecrübeli ve uyanık değildi, veyahut anlamak istemedi, çünkü Amerikadaki hava onun da sert mukabele etmesini icap ettiriyordu. Bu sebeple Staline bütün konuşma yollarını kapayan bir cevap verdi.

Halbuki Waşhingtondan gelen haberlere göre General Marshall Moskovadaki sefiri vasıtasile Moskovaya gittiği zaman önce Stalinle görüşmek arzusunu ızhar etmişti. Moskova da bu arzuyu memnuniyetle karşılaşmıştı. Amerika gazetelerine göre General Marshall Rusya ile Amerika arasında itimatsızlık ve emniyetsizlik doğuran bütün meseleleri Stalinle baş başa verip konuşmak niyetindedir.

Eğer üç büyük devletler hariciye nazırları önceden böyle sıcak bir hava hazırlar, ve bir itimat ve emniyet telkin eden şartlar içinde konuşmağa başlarlarsa Moskova konferansının da muvaffak olmaması için hiç bir sebep kalmaz.

İngilterede İmparatorluk buhranı

İngiltere dahili ve haricî buhranlar içinde kıvranıp duruyor. Daha kömür buhranının sıkıntıları bitmeden bu defa da bir imparatorluk buhranı ile karşılaşmıştır.

Mısırdan sonra Filistin meselesi de nihayet hal edilemiyerek Birleşmiş Milletler teşkilâtına gönderiliyor. Bevin iki yüzlü ve tereddüdlü siyaseti neticesi olarak bu çetin meseleyi halledememiş, ne Yahudileri ve ne de Arapları memnun edebilmiş. Ve kendisi için bir aciz ifadesinden başka bir şey olmayan yeni bir hal çaresi aramağa mecbur olmuştur: Meseleyi Birleşmiş Milletler teşkilâtına havale etmiştir. Mandater olarak bulunduğu bir memleketi idareden aciz bulunduğunu itiraf etmesi İngilterenin bu memleket üzerinde manda idaresini devam ettirmeğe lâyik olmadığını ispat eder.

İngiliz hükûmetinin karşılaştığı ikinci imparatorluk meselesi Hindistandan on sekiz ay sonra çekilmeğe mecbur kalmasıdır.

Hindistan İngilterenin en geniş istismar sahası, en zengin servet kaynağıdır. Başvekil Atleenin geçen gün Parlamentoda İngilterenin buradan çekilmeğe karar verdiğini bildirmesi muhafazakarlar arasında olduğu gibi bütün dünyada da hayret uyandırmıştır. Fakat bu karar uzun tetkik ve düşünmelerden sonra verilmiş olduğuna göre bunun bir çok mühim sebepleri olmak gerektir.

Bu sebeplerden birincisi Hindistandaki istiklâl hareketinin kuvvetlenmiş olmasıdır. Hindularla Müslümanlar arasında istikbâle ve idare sistemine ait ihtilâflar henüz hal edilmemiş olmakla beraber istiklâl davâsında hepisinin fikri birdir. Hindularla Müslümanlar arasındaki ihtilâf istiklâle kavuştuktan sonra ayrıca müstakil bir Pakistan devleti kurup kurmamak meselesinde toplanmaktadır.

Şimdi verilen karara göre İngiltere 948 senesi Hazıranında Hindistandan çekilecek ve Hindistanı kendi sakinlerine terk edecektir. Bu müddet zarfında Hindular ve Müslümanlar müstakil Hindistân için bir Anayasa hazırlayacak ve on sekiz ay sonra idareyi tamamen ellerine almak üzere hazırlanacaklardır. O vakte kadar Kral Naibi Hindistanda vazifesine devam edecektir. Hindistanla işi olan bütün ticarî ve iktisadî müesseseler de bu on sekiz ay içinde kendilerini yeni rejime göre hazırlayacaklardır.

Şüphesiz ki, İngiltere Hindistandan çekilmekle bu müstemlekesini tamamen kaybedecek değildir. Bilâkis onu yeni şartlara göre istismar yollarını arıyacaktır. Meselâ Mısırla olduğu gibi burası ile de bir ittifak ve ticaret anlaşması yapacak, kendisine bir takım imtiyazlı vaziyetler temin edecektir.

Fakat ne de olsa bu hâdise İngilterenin İmparatorluk hayatında mühim bir dönüm noktası teşkil edecektir.

Efendimiz dayak yiyor

—o—

Rüya değil bu, aynile vâki

GAZETELERDE okuduk: İsparta'nın Uluborlu ilçesinin Senirkent bucağına müdür vekâletiyle gönderilen komiser Halil Altınay ile oradaki jandarma teşkilâtı mensupları el ve iş birliği etmişler, iki aydır halka yapmadıklarını bırakmamışlar. Resmî bayramlarda sokaklar «Köylü Efendimizdir» diye levhalar asarız; bu güzel söz eğer hayata geçirilseydi, kim bilir ne büyük neticeler alınabilirdi. Halbuki hiç de öyle olmuyor, eğer gazetelerin yazdığı doğru ise, köşede bucakta bakın neler yapılıyormuş:

Senirkent'teki efendilerimiz jandarma karakollarına tıkılıyor, ayakları iskemle ayaklarına geçirilip tabanları patlayıncaya kadar sopa ile dövülüyormuş, bu asri falaka imiş ve bu dayağın insan şuurunu bozacak kadar ağır nevileri varmış.

Efendilerimizin ağızlarına gem vuruluyor, sırtlarına jandarmalar biniyor ve efendimiz köylüler çeşme yalaklarına su içmeğe götürülüyormuş.

Efendilerimizin şapkaları başlarından çıkarılıp içleri küçük ve büyük abtesle dolduruluyor, sonra bu şapkalar zorla başlarına geçiriliyor, hattâ şapka içindekiler içiriliyormuş.

Efendilerimiz soğuk gecelerde su dolu havuzlara larına geçmeğe yelteniyorlarmış, bu suretle korku ve dehşet vermek cezaların en zararsızı imiş.

Efendilerimizin tecrübelerine nazaran, bu cezaların en hafifi, ıslak ve karanlık bodrumlara hapsedilip 20, 25 gaz tenekesi su dökülmek suretiyle ıslatılmakmış.

Senirkentli vatandaşların bu hâdiseleri anlatan şikâyet mektubunu gazetelerde okuduğum zaman ilk aklıma gelen şey, Tokat Millet Vekili Nâzım Poroy, Kocaeli Millet Vekili Prof. Nihat Erim, İstanbul Üniversitesi rektörü Ord. Prof. Sıddık Sami Onar, Ceza hukuku Ord. Prof Baha Kantar, Ankara Hukuk Fakültesi Dekanı Zeki Mesut Alsan, Dışişleri Bakanlığı Umumî Kâtibi Feridun Cemal Erkin, Dışişleri Bakanlığı umumî kâtip birinci muavini Fuat Carım'ın Ankarada kurdukları «Birleşmiş Milletler İnsan Haklarını ve Ana Hürriyetleri Koruma Türk Grupu» oldu. Bu cemiyetin kurucuları, yayımladıkları beyannamede: «İnsana insan olmak haysiyetiyle değer verdiklerini, insan haklarını insanlık sıfatının ayrılmaz bir unsuru saydıklarını, hürriyetsiz bir yaşayışın sürüklenmeğe değmez bir ömürden başka bir şey olamıyacağına iman etmiş bulunduklarını» söylemişler ve Grupun gayesinin «Atlantik demecinde ifade edilmiş ve Birleşmiş Milletler andlaşması'nda işaret olunmuş bulunan söz, vicdan, yoksulluktan ve **korkudan** kurtulma hürriyetleri gibi ana hürriyetlere riayeti sağlamak ve koruma yolundaki faaliyetlere Türkiye içerisinde önayak olmak» bulunduğunu yazmışlardı.

Senirkent'teki hâdisenin gazetelerde yayımlandığı gündenberi bu İnsan Haklarını Koruma Cemiyeti'nin harekete geçmesini bekledim; gerçi beklememem lâzımdı, çünkü Prof. Nihat Erim, Ulus gazetesinde yayımlanan demecinde: «Türk Grupu'nun kurucuları arasında yer almış bulunan sayın arkadaşların şahsiyet ve hüviyetleri, insan haklarının ve ana hürriyetlerin memleketimizde ne ölçüde anlayışla karşılandığını ve bu uğurdaki çalışmaların ne derecede müessir ve verimli olacağını göstermeğe kâfidir sanırım» demişti. Fakat ben bu sözlere rağmen yine bekledim ve o zamandanberi bu C. H. P. li Milletvekili ve Prof. ların yapa yapa sadece «İnsan Hakları» diye bir dergi çıkarabildiklerini gördüm. Tabiî, dergi çıkarmak, Anadoludaki bu Dahau kampının cellâtları aleyhine dâva açmaktan daha kolay, daha kârlı ve daha tehlikesiz bir iştir.

BEŞER